

ВІСНОВОК
про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів
дисертації Музильова Олександра Володимировича
на тему «Політики образи у конструюванні та відтворенні колективної
пам'яті в сучасній Україні»
на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 054 – Соціологія
з галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки

1. Обґрунтування вибору теми дослідження та її зв'язок із планами наукових робіт університету.

Для сучасного українського суспільства характерні стрімкі зміни у економічній, політичній, культурній, релігійній сферах. Помітно, що на місце минулих героїв приходять принципово нові постаті, що раніше або були маргіналізовані, або майже стерті з колективної пам'яті українців. Особливо помітною є героїзація жертв та бажання отримати відшкодування (матеріальне, моральне) за понесені збитки. Це ми пов'язуємо з проведеннями політик образи, які є характерними не тільки для українського, але й інших суспільств.

Даний термін ми пропонуємо використовувати як більш вузький різновид «політик пам'яті». Він не просто вужче, але й передбачає інший характер взаємовідносин між сторонами. Власне якщо політики пам'яті направлені на регуляцію усього історичного минулого, то політики образи апелюють саме до трагічних, травмуючи епізодів з історії. Подібні травми є в історії майже кожного народу або етносу. Такими можна вважати масові утиスキ, депортациї, геноциди, заборону на переміщення, знищення культурної спадщини. Тобто підстави «ображатися» є майже у кожної групи. Вивчення політик образи ми вбачаємо доцільним, оскільки саме вони регулюють те, на що на «потрібно ображатися», а які події з минулого можна ігнорувати.

Зазвичай подібні політики проводить держава, оскільки саме вона володіє найбільш широким набором інструментів, завдяки яким вдається сконструювати певне (негативне) ставлення до «ворога». Вивчення політик образи важливе у тому контексті, що дозволяє простежити, у які історичні етапи і на що саме різні групи ображалися. Це дозволяє побачити як змінювалася політична кон'юнктура. Особливо цікаво простежити актуальний стан політик образи, які, очевидно, проводяться з огляду на наявність військового конфлікту, розколу у сферах політики, релігії.

Зазвичай вивчення теми образи в першу чергу відноситься до психології, в якій вона розглядається виключно в якості моделі поведінки на індивідуальному рівні. Однак у сучасних умовах образа виходить на новий, груповий рівень. Її конструюють як теорію, розповідаючи про історичні витоки конфліктів між

країнами, етносами, групами. Водночас проходить відтворення політик образи у практичній сфері. Це проявляється на побутовому рівні, тому наслідком цього стає стійка неприязнь по відношенню до «кривдника». В першу чергу проведення політик образ актуальне для суспільств, які знаходяться в стані військового або політичного конфліктів.

Складність теоретизування полягає в необхідності перенесення концепту образи на колективний рівень. Це неминуче зіштовхує нас з необхідністю виділення характеристик того, що ми можемо вважати формою прояву політик образи, кого можна розглядати в якості агентів, чиї дії сприяють їх конструюванню. Існує очевидний брак знань відносно феномену політик образи, а також конкретних кейсів, які існували раніше і актуалізуються в сучасних умовах.

Актуальність вивчення політик образи також обумовлена тим, що вони націлені на актуалізацію існуючих протиріч. Наслідком цього стає ще більше поглиблення протиріч між групами. При цьому, ми також враховуємо, що політики образи можуть служити й для зближення певних груп у суспільстві (наприклад, якщо політики образ двох груп направлені на створення образу жертви по відношенню до третьої), але такі політики зустрічаються рідше та їхній «зближуючий» ефект можна вважати побічним, а не таким, на який актори розраховували першочергово. Також вибір теми обумовлений тим, що власне «жертва» може бути зацікавлена в проведенні політик образи, адже вони апелюють до «кривдника», вимагаючи в нього тієї чи іншої компенсації за понесені збитки.

Ще одна сторона проблемної ситуації – це межі самого поняття «образа». Існуючі дослідження пов'язані переважно з її вивченням на індивідуальному рівні. Вони спрямовані на вивчення причин образи, тривалості такої моделі поведінки, тоді як нас цікавлять фактори, які сприяють появи і встановленню такого почуття, яке б виявилось релевантним для груп. Для цього знадобиться цілий комплекс мір, що допомагають поширити інформацію для аудиторії. Тобто відбувається конструювання певної картини світу.

Особливої актуальності проведення політик образи набуває в суспільствах, де відбуваються помітні політичні петеворення, зокрема різка зміна складу парламента, зростання популярності радикальних ідей, зрост використання екстремістських методів задля досягнення політичний цілей. З цього випливає онтологічний аспект проблемної ситуації. У політиках образи можуть бути зацікавлені політичні актори, які, у тому числі, таким чином праґнуть підвищити свій рейтинг та домогтися певних політичних та економічних цілей. Відтворення політик образи з одного боку сприяє зміцненню відносин в рамках однієї групи, представники якої поділяють образу, а з іншого, сприяє відторгненню інших і посиленню розколів в суспільстві.

Акцентуючи увагу на складній і багаторівневій природі даного феномену з одного боку і його конструктивістській складовій з іншого, ми пропонуємо

концептуалізацію політик образи в сучасних суспільствах, приділяючи особливу увагу Україні, оскільки в країні склалися сприятливі фактори для її втілення.

Гносеологічний аспект проблемної ситуації полягає в очевидному браку знань про специфіку відтворення політик образи: джерела отримання інформації про подію, механізми її розповсюдження та поширення. Традиційні підходи до вивчення образи припускають уявлення про неї як про жалісливе ставлення до себе і негативне до агресора. Ми пропонуємо більш детально це вивчити і зупинитися на практиках конструювання образів ворога і жертв, відтворенні різноманітних символів та образів через кінематограф та простір сучасних міст. Існуючі дослідження розглядають таку модель взаємовідносин тільки на індивідуальному рівні, ми ж пропонуємо вийти на рівень групової.

Практичний аспект проблемної ситуації полягає в тому, що в Україні і світі в цілому відбувається збільшення факторів, що сприяють відтворенню політик образ. Їх ми розуміємо як системи політичних дій, що носять публічний характер та спрямовані на збереження, репрезентацію і трансляцію знання про колективні травми, а також конструювання образу жертви по відношенню до власної групи та образу ворога щодо кривдника. Такими сприятливими факторами є політична криза, наявність бойових дій на території країни, значущі перетворення у релігійній та інших сферах. Відтворення політик образи, їхня популяризація та поширення стають способами легітимації тієї чи іншої точки зору. Це відбувається за допомогою демонстрації і встановлення певних символів, трансляції образів та стереотипів, які стають актуальними і затребуваними на рівні суспільства. Завдяки цьому відтворюються політики образи в повсякденності.

Актуальність описаних проблем, їх теоретичне та практичне значення зумовили вибір теми дослідження, його мету та завдання.

Метою дисертаційної роботи є концептуалізація феномену політик образи та визначення їхнього місця у процесі конструюванні та відтворенні колективної пам'яті

Для досягнення цієї мети в роботі поставлені та вирішенні такі завдання:

1. Узагальнення існуючі підходи до дослідження колективної пам'яті. Зокрема, найбільш доцільними у контексті роботи є конструктивізм, який передбачає, що колективна пам'ять – є набором селективно обраних подій, та може змінюватис в кожних нових політичних умовах.

2. Розробка теоретико-методологічні основ вивчення феномена політик образи, що ґрунтуються на певних травмуючі епізодах, що зберігаються у колективній пам'яті та актуалізуються завдяки подіям сьогодення.

3. Визначення найбільш характерні функції політик образи у суспільстві, якими вважаються: згуртування суспільства, захисту та/або міфологізація інформації про колективне минуле. Політики образи також

направлені на ідентифікацію у суспільстві. Вони розділяють його членів у питаннях відношення до тієї чи іншої події

4. Визначення взаємозв'язку феноменів «політики образи», «політики пам'яті», «колективна пам'ять» і «колективна травма». Відомості про травму зберігаються і передаються в колективній пам'яті і використовуються при проведенні політик пам'яті, або їх більш вузького різновиду – політик образи. Колективна пам'ять виступає фундаментом політик образи, тим, що зберігає інформацію про травмуючі події. Колективна пам'ять – сковище великого масиву інформації про народ чи соціальні групи, їх цінності, переконання, ритуали.

5. Охарактерізування специфіки відтворення політик образи у міському просторі. Вона проявляється у пам'ятних, об'єктах малої архітектурної форми, графіті, топонімах, муралах та інших символах. Головне – їхня апеляція до травмуючого досвіду та криданка.

6. Виявлення характерних образів та прийомів, що використовуються задля відтворення політик образи у кінематографі. Це створення образу ворога, жертв, демонстрація колективної помсти.

7. Визначення політик образ, характерних для іноземного та українського кіновиробництва. Для іноземного найбільш характерні тематики Другої світової війни, расизму, Першої світової. Для українського особливо актуалізується тематика АТО, та пригноблення українців у радянські часи, період УНР.

8. Визначення форм відтворення політик образи, характерні для сучасного українського суспільства. Це нові пам'ятники та топоніми, що присвячені жертвам АТО та Революції гідності; символи, що з'явилися на місці вже існуючи (зокрема, хрести на місці пам'ятників комуністичним діячам); додавання нових символів до вже існуючих об'єктів.

Об'єктом дослідження є феномен колективної пам'яті.

Предметом дослідження є політики образи в конструюванні та відтворенні колективної пам'яті.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети і вирішення дослідницьких завдань був використаний комплекс методів, серед яких:

- історичний метод для аналізу психологічних, соціологічних і філософських зasad вивчення політик образи;
- теоретичний аналіз для концептуалізації поняття «політики образи», виявлення їхнього взаємозв'язку з іншими категоріями роботи;
- синтез для аналізу та впровадження психологічних та філософських зasad дослідження політик образи.

В емпіричній частині дисертаційної роботи були використані якісні методи емпіричного дослідження:

- кейс-стаді для дослідження місце образи у міському просторі Харкова;

- критичний дискурс-аналіз для виявлення відображення політик образи у фільмах українського та іноземного виробництва;
- спостереження для дослідження впровадження політик образи у міський простір Харкова.

Теоретико-методологічною базою дисертаційного дослідження стали розробки представників конструктивізму (М. Хальбвакса, П. Бергера, Т. Лукмана та інших). Аналіз сучасного суспільства проводиться з позиції критичної парадигми.

Емпірична база складається з результатів авторських досліджень: включене спостереження практик відтворення політик образи в міському просторі Харкова (критичний дискурс-аналіз і включене спостереження) (травень-листопад 2020), в рамках якого було проаналізовано 12 кейсів; аналіз форм відтворення політик образи в кінематографі, проведений за методикою критичного дискурс-аналізу, в рамках якого було проаналізовано 78 фільмів.

2. Формулювання наукового завдання, нове вирішення якого отримано в дисертації.

Дисертацію Музильова Олександра Володимировича присвячено розв'язанню актуальної наукової задачі – концептуалізації феномена політик образи, засобів її конструювання та специфіки відтворення.

3. Наукові положення, розроблені особисто дисертантом, та їх новизна.

Наукова новизна результатів дослідження, отриманих особисто здобувачем, полягає у наступному:

Вперше:

- концептуалізовані політики образи як системи політичних дій, що носять публічний характер та спрямовані на збереження, репрезентацію і трансляцію знання про колективні травми, а також конструювання образу жертви по відношенню до власної групи та образу ворога щодо кривдника. Політики ґрунтуються як на реальних фактах, так і вигаданих. Для їхнього конструювання і затвердження задіються як актуальні події, так і історичні аналогії;

- визначені форми відтворення політик образи в міському просторі, як «стратегії», що застосовують актори задля досягнення певної політичної мети. Такими формами є пам'ятники, топоніми, об'єкти малої архітектурної форми, графіті, мурали та інші символах, які пов'язані з травмуючими подіями. Це назви відомих битв, загадки жертв. Накопичення великої кількості пам'ятників, топонімів та інших символів, присвячених образі однієї групи, дозволяє підкреслити її статус, значимість для суспільства;

- розроблено та застосовано систему індикаторів відображення політик образи в кінематографі. Цими індикаторами є: створення образів ворога і жертви,

демонстрація ненависті персонажами фільму (переважно негативними) до певного народу і/або його представників, конструювання певного ставлення до подій (надання їй історичної значущості), демонстрація колективної помсти (проявляється як у фізичній розправі над опонентом, так і у правовому покаранні для агресора). Використання значної кількості зазначених прийомів (3 та більше) дозволяє сконструювати різко негативне ставлення щодо кривдника, поглибити існуючі протиріччя між групами.

Удосконалено:

– теорію інтерактивних ритуалів Коллінза Р. Уточнено, що проведення меморіальних заходів – це не лише структурований механізм взаємодії індивідів, але й такі заходи сприяють тому, що почуття образів розділяє все більше людей. Успішність ритуалів залежить від комбінації змінних елементів, де першочергову роль грає політична кон'юктура. В контексті практичного відтворення політик образи це виражається в тому, що при проведенні заходів закладається ставлення до певних персоналій як жертв, героїв. Тобто такі заходи спрямовані на закріплення міфу. Кожен новий ритуал може все більше міфологізувати подію, в ній будуть з'являтися все нові «факти» і відомості, які вважаються актуальними зараз. Таким чином, за рахунок привнесення такої інформації можна знову актуалізувати колишню травму;

– взаємозв'язок феноменів «колективна пам'ять», «колективна травма», «політики пам'яті» і «політики образів», а саме: відомості про травму зберігаються і передаються в колективній пам'яті і використовуються при проведенні політик пам'яті, або їх більш вузького різновиду – політик образи. Колективна пам'ять виступає фундаментом політик образи, тим, що зберігає інформацію про травмуючі події. Серед інших функцій, колективна пам'ять покликана зберігати і передавати знання про колективну травму від покоління до покоління. Політики образи ґрунтуються на інформації про отримані травми;

– підхід Волкова Є. та Пономарьової О. до аналізу ігрового кінематографа у якості джерела колективної пам'яті. До функцій кіно у контексті політик образи додано міфологізаторську функцію. Вона актуалізується лише за наявності реального конфлікту між країнами, соціальними групами, етносами. Якщо вони бачать негативні образи на екрані, та у реальному житті відбувається конфлікт, то збільшується ймовірність конструювання негативного образу от відношенню до «кривдника».

Дістали подальшого розвитку:

– соціологічне знання про сучасний стан українського кінопрокату: зокрема досліджено, що події 2014 року стали каталізатором відтворення політик образи, що особливо відчутно у картинах українського виробництва. Зокрема активне використання образів ворога та жертви йде: у військових картинах, драмах, присвячених історичним постатям;

– соціологічне знання про символічний простір Харкова. Виявлено, що реалізація політик образи після 2014 року відбувається за рахунок: встановлення нових топонімів, що названі на честь жертв Революції гідності та АТО; появи нових пам'ятників (наприклад, на честь бійців, що загинули у АТО); появи інших символів (наприклад, намет «Все для перемоги», мурал «Пам'ятаємо-перемагаємо»). Окрім цього політики образи відтворюються за рахунок заміни старих символів на нові; додавання до існуючих об'єктів нових символів;

– дослідження діалектики міст Буза А. Ідеї автора щодо локалізації символів, що використовуються у міському просторі, були розвинені, зокрема у контексті відтворення політик образи це виражається у маркуванні простору міста на честь місцевих «жертв», тих, хто постраждав під час війни, або втратив життя у наслідок боротьби за незалежність. Внаслідок цього місцеві мешканці відчувають себе причетними до подій національного рівня.

4. Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які захищаються.

Обґрунтованість та достовірність наукових положень, результатів і висновків дисертації забезпечена коректним застосуванням соціологічного апарату конструктивістського підходу, положень акторко-мережевого підходу. В емпіричній частині дисертаційної роботи були використані якісні методи емпіричного дослідження: кейс-стаді та критичний дискурс-аналіз, спостереження.

5. Рівень теоретичної підготовки здобувача, його особистий внесок у вирішення конкретного наукового завдання. Рівень обізнаності здобувача з результатами наукових досліджень інших учених.

У процесі виконання наукових досліджень здобувач продемонстрував високий рівень теоретичної підготовки у галузі соціології міста, соціології кіно, зокрема методах конструювання та відтворення політик образ; формах їхнього практичного вираження. Здобувач на високому рівні володіє соціологічними теоріями, зокрема конструктивізмом.

Для вирішення наукового завдання здобувачем було застосовано методи критичного дискурс-аналізу, кейс-стаді, включного спостереження.

Здобувач продемонстрував високий рівень обізнаності з науковими роботами інших учених таких, як Д. Анікін, Р. Еєрман, Т. Ємельянова, М. Хальбвакс, а також Дж. Александер, А. Ассман, Я. Ассман, М. Блок, О. Голіков, О. Дейнеко, В. Женг, Д. Жуков, Б. Ілізаров, М. Каммен, Г. Касьянов, А. Лінченко, П. Коннертон, М. Лавабр, Д. Ловенталь, А. Міллер, С. Московічі, П. Нора, Д. Олік, П. Рікер, А. Руссо, Н. Смелсер, Е. Сміт, В. Солдатенко, М. Фуко, Е. Халлас, П. Хаттон, М. Хірш та ін.

6. Наукове та практичне значення роботи.

Теоретичне значення отриманих результатів полягає наступному:

- запропонована концептуалізація феномену «політики образи», що передбачає його визначення та демонстрацію взаємозв'язку з іншими феноменами, зокрема «колективна пам'ять», «колективна травма», «політики пам'яті», «колективна образа».
- запропоновано критерії визначення політик образи у кінематографі, зокрема найбільш типовими є створення образу жертви відносно власної групи та образу ворога відносно кривдника.
- розроблені критерії того, що можна вважати демонстрацією політик образи у міському просторі.

Практичне значення дисертаційної роботи полягає у тому, що отримані результати можуть бути використані в:

- політиці маркування міського простору;
- стратегіях викладання навчальних дисциплін в школі (в першу чергу історії);
- державній політиці в цілому.

Інформація буде корисною організаціям, які займаються роботою з незахищеними верствами населення, психологам. Дані про відтворення політик образи можуть бути корисними для державних та регіональних органів влади (зокрема, соціальних). Інформація щодо функцій політик образи може бути використана для підвищення соціальної згуртованості населення, усунення бар'єрів між різними групами. Також робота може бути корисна в контексті вивчення росту популярності радикальних ідей. Матеріали дисертації можуть бути використані при розробці та викладанні таких курсів як: «Політична соціологія», «Критична соціологія», «Теорії революцій», «Політична культура та політична поведінка» та інших.

7. Використання результатів роботи.

Теоретичні та практичні результати дисертаційних досліджень використані у НДР «Процеси соціальної інтеграції/дезінтеграції у сучасному світі: радикалізм в ідеологіях та практиках», 2016-2018 рр., що виконувалась кафедрою політичної соціології соціологічного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (№ держреєстрації 0115U001936, без фінансування).

8. Повнота викладу матеріалів дисертації в публікаціях та особистий внесок здобувача в публікації.

Основні положення дисертації опубліковані у 12 наукових працях, серед яких: 4 статті у наукових фахових виданнях України, 1 стаття у періодичному

науковому виданні держави-члена ЄС, 7 матеріалів та тез доповідей на конференціях.

Наукові праці у фахових виданнях України

1. Музилёв А. Розвиток і поширення радикальних ідей в умовах сучасних демократичних суспільств. *Грані*. 2018. Т. 21, № 4. С. 65-71.
URL: <https://www.google.ru/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwjq8v2K-dHzAhUpNOwKHdYiD90QFnoECAcQAQ&url=https%3A%2F%2Fgrani.org.ua%2Findex.php%2Fjournal%2Farticle%2Fdownload%2F1151%2F1172%2F&usg=AQVaw1-z3mkE9AX3WJAvxdsHEY>
2. Музилёв А. Коллективная обида: к вопросу определения феномена. *Соціологічні студії*. 2019. № 2 (15), С. 21-29.
DOI: <https://doi.org/10.29038/2306-3971-2019-02-21-29>.
URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/16839/1/Соціологічні%20студії_2019_2_18-26.pdf
3. Музилёв А. В. Формы проявления коллективной обиды как элемента коллективной памяти в городском пространстве. *Габітус*. 2020. Вип. 13. Т.1. С. 32-38.
DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-5208.2020.13-1.4>
URL: http://habitus.od.ua/journals/2020/13_2020/part_1/6.pdf
4. Музилёв А. Особенности конструирования коллективной обиды посредством кинематографа (на примере современных украинских фильмов). *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2020. № 27. С. 97-102.
DOI: <https://doi.org/10.32837/apfs.v0i27.929>
URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/27_2020/19.pdf

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації у періодичних наукових виданнях держав, які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку та Європейського Союзу

5. Музилёв А. В. Конструирование коллективной обиды посредством кинематографа: украинский контекст. *Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Science*. 2020. № VIII (41). Iss. 237. Р. 81-84. (Угорщина).
DOI: <https://doi.org/10.31174/SEND-HS2020-237VIII41-16>

URL:

https://www.seanewdim.com/uploads/3/4/5/1/34511564/hum_viii_237_41.pdf

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Музилёв А. В. Факторы развития радикализма на личностном уровне. *Социология у (пост)сучасності*: Збірник тез доповідей XVI міжнар. наукової конференції студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених, м. Харків, 15-16 березня 2018 р. ХНУ імені В.Н.Каразіна. 2018. С. 70-71.
7. Музилёв А.В. Специфика формирования коллективной памяти в условиях трансформирующихся обществ. *Україна – горизонти майбутнього: соціально-гуманітарний контекст*: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Дніпро. Грані. 2019. С. 20-22.
8. Музилёв А. В. Механизмы преодоления коллективной обиды в современных обществах. *Сучасний рух науки*: тези доп. VIII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 3-4 жовтня 2019 р. Дніпро. 2019. Т.2. С. 566-570.
9. Музилёв А. Потенциал актуализации контрпамяти в современном украинском обществе. *Социология у (пост)сучасності*. Збірник тез доповідей XVI Міжнародної наукової конференції студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених, м. Харків, 12-13 березня 2020 р. ХНУ імені В.Н.Каразіна. 2020. С. 126-127.
10. Музильов О.В. Складові травмогенної ідентичності. *Інноваційні пріоритети розвитку наукових знань*: Матеріали II науково-практичної конференції, м. Київ, 27-28 березня 2020 р. Херсон. «Молодий вчений». 2020. С. 131-134.
11. Музильов О.В. Відображення колективної образи у міському просторі. *Реформування та розвиток гуманітарних та природничих наук*: Матеріали II науково-практичної конференції, м. Полтава, 22-23 травня 2020 р. Херсон. «Молодий вчений». 2020. Ч. 2. С. 91-93.
12. Музильов О. Комп'ютерні ігри як інструмент конструювання колективної образи. *Соціологія у (пост)сучасності*. Збірник тез доповідей XIX Міжнародної наукової конференції студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених, м. Харків, 18-19 березня 2021 р. ХНУ імені В. Н. Каразіна. 2021. С. 87-88.

Результати дисертаційної роботи повністю відображені в публікаціях.

На підставі вивчення тексту дисертації здобувача, наукових праць здобувача та Протоколу контролю оригінальності (перевірку наявності текстових запозичень виконано в антиплагіатній інтернет-системі Strikeplagiarism.com) встановлено, що дисертаційна робота виконана самостійно, текст дисертації не містить плагіату, а дисертація відповідає

вимогам академічної доброчесності.

9. Апробація матеріалів дисертації.

Основні результати дисертаційної роботи були представлені, доповідались та обговорювались на: 8 *міжнародних наукових, науково-практичних та науково-технічних конференціях, проведених в Україні:*

1. III Конгрес соціологічної асоціації України «Нові нерівності – нові конфлікти: шляхи подолання» (м. Харків, 12-13 жовтня 2017 р.).

2. XVI Міжнародна наукова конференція студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених «Соціологія у (пост)сучасності» (м. Харків, 15-16 березня 2018 р.).

3. XIV Міжнародної науково-практичної конференція "Якубинська наукова сесія" (м. Харків, 5 квітня 2019 року).

4. «Україна – горизонти майбутнього: соціально-гуманітарний контекст» (м. Дніпро, 21-22 березня 2019 р.).

5. VIII Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Сучасний рух науки» (м. Дніпро, 3-4 жовтня 2019 року).

6. II науково-практична конференція «Інноваційні пріоритети розвитку наукових знань» (м. Київ, 27-28 березня 2020 р.).

7. II науково-практичні конференція «Реформування та розвиток гуманітарних та природничих наук» (м. Полтава, 22-23 травня 2020 р.).

8. XIX Міжнародна наукова конференція студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених «Соціологія у (пост)сучасності» (18-19 березня 2021 року, м. Харків).

10. Оцінка мови та стилю дисертації.

Дисертація є цілісною роботою, написаною науковим стилем мовлення з коректним застосуванням сучасної наукової термінології. Стиль викладення матеріалів дисертації є доступним для сприйняття. Результати досліджень викладені логічно й послідовно. Зміст, структура, оформлення дисертації та кількість публікацій відповідають вимогам «Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 р. № 167 зі змінами), наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій».

11. Відповідність змісту дисертації спеціальності з відповідної галузі знань, з якої вона подається до захисту.

За своїм фаховим спрямуванням, науковою новизною і практичною значимістю дисертаційна робота Музильова О.В. відповідає спеціальності 054 – Соціологія. Здобувачем повністю виконано освітню та наукову складову освітньо-наукового рівня вищої освіти.

12. Рекомендація дисертації до захисту.

Дисертаційна робота Музильова Олександра Володимировича «Політики образи у конструюванні та відтворенні колективної пам'яті в сучасній Україні» відповідає вимогам, передбаченим пунктом 10 «Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 р. № 167 зі змінами).

Враховуючи високий рівень виконаних досліджень, актуальність теми роботи, наукову новизну результатів та їх наукове і практичне значення, рішення фахового семінару кафедри політичної соціології соціологічного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, проведеного 12.10.2021 р., дисертація Музильова О. В. «Політики образи у конструюванні та відтворенні колективної пам'яті в сучасній Україні» рекомендується до захисту в спеціалізованій вченій раді для здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 054 – Соціологія з галузі знань 05 – «Соціальні та поведінкові науки».

Рецензент

доц. кафедри соціології
соціологічного факультету
Харківського національного університету імені
В. Н. Каразіна, д.соц.н., доц.

Олександр ГОЛІКОВ

Рецензент

доц. кафедри прикладної соціології та
соціальних комунікацій
соціологічного факультету
Харківського національного університету імені
В. Н. Каразіна, к.соц.н.

Олександра ДЕЙНЕКО

18.10.2021

